
Viêm gan B kinh niên

Hỏi:

Tôi mới đi thử máu gần đây và được cho biết bị bệnh viêm gan loại B kinh niên. Xin bác sĩ cho biết tại sao tôi bị mắc bệnh này? Có cách nào chữa trị không? Vợ con tôi có cần chích ngừa bệnh này không? Tôi lo âu nhiều vì má tôi chết vì ung thư gan 5 năm trước đây và tôi nghe nói bị viêm gan B kinh niên sau này có thể bị ung thư gan. Xin bác sĩ cho biết làm sao tôi tránh được bị ung thư gan trong tương lai?

Vương văn T.

Đáp:

Bệnh viêm gan kinh niên do cục vi trùng loại B gây ra là một bệnh nguy hiểm và rất thường thấy nơi người Việt. Tại các nước chậm tiến như Việt Nam, mức độ bị nhiễm cục vi trùng viêm gan B có thể lên đến từ 10 đến 20% dân số. Điều này có nghĩa nếu thử máu dân Việt, cứ 5 hay 10 người sẽ có một người có cục vi trùng viêm gan B trong máu!

Phần lớn những người Việt bị bệnh này có thể đã nhiễm cục vi trùng viêm gan B từ khi mới sinh, do mẹ truyền cho con lúc mới sinh ra. Khi bị nhiễm từ lúc mới sinh như thế, những người này sẽ có cục vi trùng viêm gan B trong máu cả đời và sẽ có thể truyền bệnh cho người khác.

Cách thức truyền bệnh thông thường nhất là do máu như truyền máu, dân ghềnh chích choác dùng kim bẩn, bị thương tích, dùng dao cạo râu chung dính máu của người khác... Cách truyền bệnh khác nữa là do giao tiếp sinh lý, vì thế khi người chồng hay vợ bị nhiễm cục vi trùng viêm gan B, người kia nên đi thử máu xem có bị hay không và cần chích ngừa hay không?

Những triệu chứng do nhiễm cục vi trùng viêm gan B đã được giải đáp trước đây trong cuốn "Giải Đáp Y Khoa" Quyển 1 cũng như đã giải đáp chung về bệnh viêm gan loại B và C. Phần trả lời kỳ này sẽ chú trọng về bệnh viêm gan B kinh niên và cách thức chữa trị mới nhất.

Làm thế nào để biết mình có bệnh viêm gan kinh niên? Cách thức duy nhất để biết rõ ràng là đi thử máu. Khi thử máu nên thử cả hai loại

cục vi trùng viêm gan loại B và loại C. Thực sự có đến 6 loại cục vi trùng viêm gan đặt tên theo thứ tự A,B,C,D,E,F. Tuy nhiên chỉ có 2 loại B và C là gây viêm gan kinh niên và gây nguy hiểm.

Thử nghiệm quan trọng nhất cho viêm gan B là HBsAg (hepatitis B surface antigen) và cho viêm gan loại C là HCVAb (hepatitis C virus antibody).

Nếu thử nghiệm HBsAg có phản ứng dương, điều đó có nghĩa người bệnh đã mắc phải cục vi trùng viêm gan B và có cục vi trùng này trong máu. Thử nghiệm này không cho biết rõ người bệnh đã mắc phải cục vi trùng viêm gan B mới đây hay đã lâu rồi hay từ lúc mới sinh đã có cả đời. Ngoài ra khi thử về viêm gan phải thử thêm cùng một lúc về các phân hoá tố của gan trong máu.

Quan trọng nhất là hai loại phân hoá tố AST và ALT. Nếu hai loại này đều tăng cao, điều đó có nghĩa cục vi trùng viêm gan B có tác dụng xấu trên mức làm việc của gan và làm huỷ hoại các tế bào gan. Nếu các phân hoá tố này bình thường, người bệnh có cục vi trùng viêm gan B nhưng không gây tác hại nhiều, tuy vẫn nằm tiềm ẩn trong tế bào gan và bất cứ lúc nào cũng có thể gây ra tác hại.

Để biết rõ hơn về mức nguy hiểm của cục vi trùng viêm gan B, cần phải tìm hiểu xem cục vi trùng B có đang sinh sôi nảy nở hay không và có thể dễ gây ra truyền bệnh hay không.

Thử nghiệm kế tiếp phải làm là HBeAg (hepatitis e antigen), thử nghiệm này nếu dương có nghĩa cục vi trùng viêm gan B đang tiếp tục sinh sôi và dễ gây tác hại nhiều nguy hiểm, cũng như dễ truyền bệnh sang người khác. Nếu thử nghiệm HBeAg âm, không có, tức cục vi trùng B chỉ nằm tiềm ẩn không gây nguy hiểm nhiều.

Gần đây hơn, thử nghiệm đo thẳng mức lượng cục vi trùng B trong máu gọi là HBV-DNA (hepatitis B virus- deoxyribonucleic acids) sẽ cho biết chính xác hơn nữa lượng cục vi trùng B đang sinh sôi nảy nở. Lượng HBV-DNA càng cao, càng có nhiều

cục vi trùng B và càng dễ gây ra thêm bệnh nguy hiểm.

Việc chữa trị bệnh viêm gan B tùy thuộc vào các thử nghiệm trên. Nếu chỉ có phản ứng HBsAg dương không thôi và các thử nghiệm phân hoá tố của gan như AST, ALT tốt, bình thường và các thử nghiệm HBeAg và HBV-DNA tốt, thường sẽ không chữa và chỉ theo dõi bằng cách thử máu mỗi sáu tháng hay một năm một lần.

Một số ít người, sau một thời gian có cục vi trùng viêm gan B trong máu và không gây tác hại gì như các thử nghiệm trên cho biết, đôi khi cơ thể có thể tự loại trừ cục vi trùng B.

Những người này sau một thời gian theo dõi sẽ thấy thử nghiệm HBsAg biến mất và cơ thể bắt đầu tạo kháng thể chống cự lại với cục vi trùng B. Thử nghiệm để biết là cơ thể đã chống cự được hay chưa là làm test HBsAb (hepatitis B antibody). Nếu thử nghiệm này dương, điều đó có nghĩa cơ thể đã có miễn nhiễm, chống cự lại được với cục vi trùng B.

Nếu người bệnh ngoài thử nghiệm HBsAg dương, còn có thêm các thử nghiệm khác cho thấy cục vi trùng B đang sinh sôi nảy nở và đang hành hoành tác hại trên các tế bào gan như thử nghiệm AST, ALT cao, thử nghiệm HBeAg dương, HBV-DNA cao, những người này nên chữa với các cách thức trị liệu mới để tránh việc sau này sẽ bị cứng gan, huỷ hoại gan hay ung thư gan.

Trước đây việc chữa bệnh viêm gan kinh niên loại B không có hiệu quả vì không có thuốc hữu hiệu. Nhưng gần đây đã có thuốc chữa tương đối có hiệu lực với cục vi trùng B. Đầu tiên là cách chữa dùng thuốc chích Interferon. Thuốc này bán dưới tên Intron-A trị liệu bệnh viêm gan B bằng cách chích một tuần 3 lần, mỗi lần 10 triệu đơn vị Interferon. Thời gian điều trị là 4 tháng.

Cách chữa này có hiệu quả trên khoảng 40% người bệnh, tuy chỉ có một số ít mất hẳn cục vi trùng B trong máu sau khi điều trị. Tuy nhiên những khảo cứu mới đây cho thấy dù không hết hẳn bệnh, các người được chữa trị bằng Interferon cũng đỡ bệnh hơn trước và các biến chứng như cứng gan hoặc bị ung thư gan

cũng ít hơn nhiều so với người không được trị liệu.

Điều phiền là chích thuốc Interferon thường hay gây phản ứng khó chịu, bị nóng lạnh, đau nhức, mệt mỏi nhiều nên những người già lớn tuổi ít người chịu được lâu cách chữa này. Ngoài ra Interferon cũng làm thiếu máu, giảm bạch huyết cầu, tiểu cầu nên khi trị liệu bằng Interferon, phải thử máu thường xuyên, lúc đầu một hai tuần, sau đó mỗi tháng một lần. Nhiều người chích thuốc này bị giảm lượng bạch cầu hay thiếu máu nhiều phải giảm lượng chích, hay chỉ chích được một tuần một hay hai lần nên ít công hiệu hơn.

Điều quan trọng khác là thuốc này quá mắc tiền. Một lần chích 10 triệu đơn vị để chữa viêm gan B sẽ tốn tiền thuốc khoảng 120 đô la một mũi thuốc, chưa kể tiền khám bệnh, thử máu theo dõi...nên nếu không có bảo hiểm tốt, hoặc không có Medicaid của chính phủ trả tiền thuốc cho, ít người nào phải trả tiền túi có thể chữa trị bằng cách này được!

Cách chữa thứ hai gần đây nhất là dùng loại thuốc Lamivudine. Thuốc này bán dưới tên thương mại là Epivir nguyên là một trong những loại thuốc chính để chữa bệnh AIDS. Khi chữa cho các người bị AIDS và đồng thời cũng có thêm cực vi trùng viêm gan B trong máu, các nhà khảo cứu thấy ngoài công hiệu chính trên cực vi trùng HIV gây ra AIDS, thuốc Lamivudine cũng có công hiệu trên cực vi trùng viêm gan B. Sau đó các khảo cứu dùng thuốc Lamivudine trên các người bị bệnh viêm gan B kinh niên nhưng không có AIDS cho thấy Lamivudine rất công hiệu để chữa cực vi trùng viêm gan B.

Đặc biệt một khảo cứu tại Hồng Kông dùng thuốc Lamivudine uống mỗi ngày một viên 100 mg trong vòng một năm cho các người Tàu bị viêm gan B kinh niên cho thấy hiệu quả rất nhiều, làm ngăn chặn mức tác hại của cực vi trùng B trên gan và tuy chỉ có một số rất ít người bệnh diệt hẳn được cực vi trùng này, đa số còn lại đều đỡ nhiều và sau khi ngưng thuốc, vẫn còn có tác dụng tốt.

Một khảo cứu khác cũng cho thấy dùng thuốc Lamivudine uống trong một năm có hiệu quả rất nhiều trong việc chữa bệnh viêm gan B kinh niên. Điểm đặc biệt là thuốc này hầu như không có phản ứng phụ gì, uống dễ dàng không làm người bệnh khó chịu, đau nhức, nóng sốt hay bị phản ứng phải bỏ dở nửa chừng như dùng cách chích Interferon. Một ưu điểm khác nữa là cách chữa này rẻ và tiện lợi hơn cách chích Interferon nhiều.

Một viên thuốc Lamivudine giá khoảng 4 đô la, một tháng thuốc tốn khoảng 120 đô la, so với cách chích Interferon, chữa một tháng, riêng tiền thuốc đã mất khoảng 1400 đô la! Ngoài ra tương đối dùng thuốc Lamivudine đỡ phải thử máu theo dõi quá thường xuyên như dùng cách chích Interferon nên tự chung dù phải chữa lâu hơn, cách chữa này vẫn rẻ hơn nhiều!

Tuy nhiên dù chữa trị bằng cách chích Interferon hay Lamivudine, đa số người bệnh đỡ nhiều nhưng vẫn không diệt hẳn hết được cực vi trùng B trong máu. Lý do là cực vi trùng B đã chui vào nằm hẳn bên trong nhân tế bào nên diệt rất khó khăn. Hơn nữa, cực vi trùng viêm gan B khi đã hoà nhập với nhân tế bào gan có thể gây ra những biến đổi dẫn đến ung thư gan nên việc theo dõi để ngừa ung thư gan là điều hết sức quan trọng.

Để ngừa ung thư gan, những người bị viêm gan B kinh niên phải làm siêu âm gan thường xuyên mỗi sáu tháng hay một năm. Siêu âm gan có thể thấy được bướu rất nhỏ theo dõi thường xuyên, có thể phát hiện sớm và giải phẫu ngay.

Ngoài ra phải thử máu và theo dõi một thử nghiệm gọi là alpha-fetoprotein để xem có những biến đổi dẫn dắt đến ung thư gan hay không. Thử nghiệm này nếu cao và tăng dần, có nghĩa một số tế bào gan đã biến thành ung thư nên khi thấy thử nghiệm này cao, phải đi tìm ung thư gan và giải phẫu sớm ngay.

Để tránh những tai hại do viêm gan B kinh niên gây ra, việc tốt nhất là chích ngừa bệnh này nếu chưa nhiễm phải cực vi trùng B. Như trên

đã nói, người Việt đã bị nhiễm cực vi trùng này có rất nhiều nên cần thử máu để xem đã có bệnh hay chưa và có thể chích ngừa được không. Gia đình của người mắc bệnh viêm gan B cũng nên thử để xem có cần chích ngừa hay không, nhất là vợ hay chồng.

Thường nên thử máu để xác định hai thử nghiệm cùng lúc là HBsAg và HBsAb. Nếu thử nghiệm HBsAg dương là có bệnh, chích ngừa vô ích. Nếu thử nghiệm HBsAg âm và HBsAb dương, điều này có nghĩa không có cực vi trùng B nhưng đã có miễn nhiễm, cơ thể đã có kháng thể chống lại cực vi trùng nên không cần phải chích ngừa. Nếu cả hai thử nghiệm HBsAg và HBsAb đều âm tức không có cực vi trùng B và cũng không có miễn nhiễm: nên chích ngừa.

Thuốc chích ngừa cực vi trùng viêm gan B tương đối khá mắc tiền và phải chích làm 3 lần. Chích một lần đầu tiên, chích sau đó 1 tháng và chích lần thứ ba sau đó 6 tháng. Những trẻ em sinh ra tại Hoa Kỳ nên chích ngừa viêm gan B và nếu dưới 18 tuổi, có thể được chích miễn phí do y tế chính phủ đài thọ.

Đối với người lớn, nếu muốn chích ngừa viêm gan B thường phải trả riêng vì bảo hiểm hoặc Medicare, Medicaid không trả tiền chích ngừa viêm gan B. Tuy tốn kém nhưng vì số người Việt bị mắc bệnh viêm gan quá cao nên nếu là người vợ hay chồng của người đã có cực vi trùng B, cũng nên thử máu và chích ngừa nếu điều kiện cho phép.

Tóm lại, bệnh viêm gan B kinh niên là một bệnh nguy hiểm vì có thể gây ra những biến chứng nặng làm chết người như cứng gan, ung thư gan. Số người Việt bị chết vì ung thư gan lên rất cao và hầu hết là do viêm gan kinh niên B hoặc viêm gan loại C.

Việc chữa trị hiện nay đã có nhiều kết quả hơn trước và nếu chữa đầy đủ và đúng cách có thể diệt được cực vi trùng B trong một số trường hợp, hoặc ít nhất cũng làm đỡ bệnh nhiều và ngăn chặn những biến chứng cứng gan và ung thư gan.

Cách chữa bằng thuốc Interferon có hiệu quả nhưng tốn kém nhiều và

có nhiều phản ứng phụ. Cách chữa bằng thuốc Lamivudine rất hiệu quả và đỡ tốn kém hơn cũng như dễ dàng hơn vì ít bị phản ứng và đây có thể là cách chữa chính cho bệnh viêm gan kinh niên loại B.

BS Nguyễn Đình Phùng
